

YILIN İLK 6 AYINDA 30,1 MİLYAR TL'LİK KAMU İHALESİ VE ALIM İKAPALI KAPILAR ARDINDA YAPILDI!

İLYAS KILIÇ

İhale ve Sözleşme Hukuku Danışmanı
ilyaskilic@kilichukuk.org

Türkiye’de Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın önemli bir bölümü kamu harcamalarından oluşmaktadır. Bu nedenle devletin yaptığı harcamaların şeffaf ve denetlenebilir olması sosyal hukuk devletinin gereğidir. 2002 yılında kamu alımlarının şeffaf ihalelerle yapılarak kamuoyu denetiminin sağlanabilmesi için 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu yürürlüğe sokuldu. Aynı kapsamda 2003 yılında Kamu İhale Kurumu faaliyete başladı. Ancak günümüze kadar, 4734 sayılı Kanunda onlarca değişiklik yapıldı. Bu değişiklikler, onlarca kamu idaresinin alımlarını ihale yoluyla gerçekleştirmek yerine istedikleri firmadan istedikleri fiyata alım yapmaya dönüştürdü!

Bu makalemizde; 2020 yılının ilk altı ayna ilişkin istatistikler

gözetilerek, ihalesiz biçimde yapılan kamu alımlarıyla harcanan kaynakların boyutu ve böylece oluşan kamu zararı ortaya konulacaktır.

İhale Yapılmadan Kamu Alımı Yapılması Sorunu

İhale; ilan yapmak suretiyle, katılımın ve rekabetin artırıldığı, ihale dokümanının erişilebilirliğiyle kamuoyu denetiminin sağlandığı, düzenleyici ve denetleyici bir kurum olan Kamu İhale Kurumu’nca denetlenen kamu alım sürecidir.

İhalesiz kamu alımı ise ilan yapılmadan, belli kişilerin davet edildiği, kamuoyu ve Kamu İhale Kurumu denetimi olmadan gerçekleştirilen kamu harcama türüdür.

Yani ihale yapıldığında; idareler, ihalenin kimin üzerinde kalacağını önceden bilemezken, ihalesiz kamu alımlarında idareler, alımın kimden yapılacağını önceden belirleyebilirler! Aşağıdaki Çizelge-1’de ihaleli ve ihalesiz alımlar arasındaki ayrımlar ana hatlarıyla gösterilmektedir.

Çizelge-1’den de görüleceği üzere ihaleli kamu alımları ne kadar şeffafsak, ihalesiz kamu alımları da o kadar gizli kapalıdır. Bu nedenle ihalesiz kamu alımlarında yolsuzluk riski yüksektir.

İhaleli ve ihalesiz alım usulleri ile özelliklerini Çizelge-2’de özetleyerek sınıflamak mümkündür.

Çizelge-2’den de görüleceği üzere gerçek anlamda ihalenin ya-

Çizelge-1 (İhaleli ve İhalesiz Kamu Alımlarının Karşılaştırılması)

İhaleli Kamu Alımlarının Niteliği	İhalesiz Kamu Alımlarının Niteliği
<ul style="list-style-type: none"> ➤ İlan edilir ➤ İhale dökümanı kamuoyuna açıktır ➤ İhaleye isteyen katılabilir ➤ Kamu İhale Kurumu denetimine tabidir ➤ Rekabet oluşur ➤ İhaleden önce ihalenin kimin üzerinde kalacağı bilinemez ➤ Kırım oranları yüksektir ➤ Yolsuzluk riski düşüktür	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İlan edilmez ➤ Alım konusu dökümanına erişilemez ➤ Alım için sadece davet edilenler teklif verebilir ➤ Kamu İhale Kurumu denetimi yoktur ➤ Rekabet sağlanamaz ➤ Alımın kimin üzerinde kalacağı hemen hemen bellidir ➤ Kırım oranları düşüktür ➤ Yolsuzluk riski yüksektir

Çizelge-2 (İhale ve Alım Usulleri ile Nitelikleri)

İhale Usulü/Alım Türü	Alımın Niteliği
Açık İhale Usulü	İlan edilir. İhale dökümanına erişim mümkündür. Kamu İhale Kurumu denetimine tabidir. Rekabet oluşur. Yolsuzluk riski düşüktür.
Belli İstekliler Arası İhale Usulü	
İlansız Pazarlık Usulü	İlan edilmez. İhale dökümanına erişim mümkün değildir. Kamu İhale Kurumu denetimine tabidir. Rekabet sınırlıdır. Yolsuzluk riski yüksektir.
İstisna Alımları	4734 sayılı Kanunun dışında yapılır. İhale dökümanına erişim mümkün değildir. Kamu İhale Kurumu denetiminin dışındadır. Rekabet sınırlıdır. Yolsuzluk riski yüksektir.
Doğrudan Temin Alımı	4734 sayılı Kanunun dışında yapılır. İhale dökümanına erişim mümkün değildir. Kamu İhale Kurumu denetiminin dışındadır. Rekabet oluşmaz. Yolsuzluk riski çok yüksektir.

pıldığı alım türleri “Açık İhale Usulü” ile “Belli İstekliler Arası İhale Usulü”dür. Diğer alımlarda, idarelerin belirlediği kişiler davet edilmekte, ihale dökümanını kamuoyundan gizlenmekte, şeffaf ve rekabete dayalı alım yapılamamaktadır. Hemen belirtmeliyim ki, İlansız Pazarlık İhaleleri her ne kadar 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılsa ve Kamu İhale Kurumu denetimine tabi olsa da, bu tür alımlarda idarenin belirlediği firmalar katılabilmektedir. Bu nedenle de ihale işlemlerine ve ihalenin sonucuna davet edilen kişiler, idareyle kötü olmamak adına itiraz edememekte, ihale idarenin istediği yönde sonuçlanmaktadır! Genelde de ilansız pazarlık ihalelerine 3-6 arası sayıda istekli davet edilmekte, rekabet son derece düşük tutulmaktadır. Bu nedenle İlansız Pazarlık İhalelerini, nor-

mal ihale olarak değerlendirmenin mümkün olmadığı kanaatindeyim.

2020 yılının ilk 6 ayında ihaleli ve ihalesiz alımların tutarı

Kamu İhale Kurumu istatistikleri değerlendirildiğinde, 2020 yılının ilk 6 ayı, ihalesiz yapılan alımların en yüksek seviyeye ulaştığı dönem oldu. Aşağıdaki Çizelge-3’te ihaleli ve ihalesiz yapılan alımların tutarı açıklanmıştır.

Çizelge-3’den de görüleceği üzere, 2020 yılının ilk altı ayında rekabetin ve kamuoyu denetiminin sağlandığı ihalelerin tutarı toplam 53,4 milyar lira iken, ilansız ve kamuoyu denetimi olmayan alımların payı 30,1 milyar liraya (13,9 milyar TL + 11,8 milyar

TL + 4,4 milyar TL) yükselmiş durumda. Yani 30,1 milyar liralık alımda, rekabet ya hiç sağlanamadı veya kısmen sağlanabildi! Bu durum, kamu kaynaklarının uygun şartlarda kullanılmadığını da göstermektedir. Yine bu iddiamızı kanıtlayabilmek için Kamu İhale Kurumu istatistiklerinden faydalanmak gerekiyor.

İhalesiz yapılan her alım kamu zararına neden olur!

4735 sayılı Kamu İhale Kanunu’na göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usullerdir. Diğer ihale usulleri Kanunda belirtilen özel hallerde kullanılabilir. Ayrıca kamu idareleri yapacakları ihalelerde ihtiyaçların uygun şartlarla, zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur. Bu kapsamda, aşağıdaki Çizelge-4’ten de anlaşılacağı üzere idarelerin tespit ettiği yaklaşık maliyete oranla ihalede gerçekleşen fiyatlar karşılaştırıldığında, en fazla kırım oranının açık ihale usulüyle yapılan ihalelerde gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Çizelge-3 (Yılın ilk 6 Ayında İhaleli ve İhalesiz Alımların Tutarı)

İhale Usulü/Alım Türü	Alımın Tutarı (Milyar TL)
Açık İhale Usulü	53,4
Belli İstekliler Arası İhale Usulü	0,4
İlansız Pazarlık Usulü	13,9
İstisna Alımları	11,8
Doğrudan Temin Alımı	4,4

(Veriler Kamu İhale Kurumu’nun resmi web sitesinden alınmıştır.)

“2020 yılının ilk altı ayında rekabetin ve kamuoyu denetiminin sağlandığı kamu ihalelerinin tutarı toplam 53,4 milyar lira iken, ilansız ve kamuoyu denetimi olmayan alımların payı 30,1 milyar liraya yükselmiş durumda! Yani 30,1 milyar liralık kamu alımında, rekabet ya hiç sağlanamadı veya kısmen sağlanabildi!”

Çizelge-4’te görüldüğü üzere, kamu idaresinin 100 TL fiyat belirlediği bir işin Açık İhale Usulüyle alınması halinde iş 80 TL’ye mal edilirken, ilansız ve gerçek anlamda rekabet sağlanmayan Pazarlık İhalesiyle 86 TL’ye mal olmaktadır. Doğrudan temin gibi diğer ihalesiz alımlarda kırım oranlarının daha düşük olduğu, yani kamu kaynaklarının israf edildiği gözlenmektedir.

Sonuç

İhale denince, ilan verilen, kamuoyuna açık, şeffaf ve Kamu

Çizelge-4 (İhale Usullerine Göre Kırım Oranları)

İhale Usulü	Kırım (Tenzilat) Oranı
Açık İhale Usulü	%20
Belli İstekliler Arası İhale Usulü	%18
Pazarlık İhale Usulü	%14

(Veriler Kamu İhale Kurumu’nun resmi web sitesinden alınmıştır.)

İhale Kurumu’nun denetimine tabi alımlar akla gelmektedir. Bunun haricinde yapılanlar ihalesiz alımlar olup, bunların toplam tutarı 2020 yılının ilk altı ayı itibariyle 30,1 milyar liraya yükselmiştir.

İhale yapmadan alım yapmak,

kamu kaynaklarını israf etmek anlamına gelmektedir. Çizelge-4’de de belirtildiği gibi, eğer bu alımlar 4734 sayılı Kanun kapsamında ve Açık İhale Usulüyle yapılmış olsaydı, alım daha ucuz gerçekleşmiş, kamu kaynakları israf edilmemiş ve yolsuzluk riski en aza indirilmiş olacaktı.

KAMU İHALE VE SÖZLEŞMELERİNDE ÇÖZÜMÜN ADRESİ: KILIÇ KURUMSAL DANIŞMANLIK

YAYIMLADIĞIMIZ KİTAPLAR

- Kamu Alımlarında Muayene ve Kabul İşlemleri
- Kamu İhale Hukukunda 2300 Soruya 2300 Cevap
- Yapım Sözleşmelerinde 400 Soruya 400 Cevap

28 YILLIK DENEYİMİMİZ VE
UZMAN KADROMUZLA KAMU İHALE
SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞINIZ
HER TÜRLÜ SORUNA
ETKİN ÇÖZÜMLER GETİRİYORUZ.

İletişim: 0312 285 96 00
Whatsapp: 0545 285 96 00
Web: www.kilichukuk.org - info@kilichukuk.org
Adres: Mustafa Kemal Mah. 2079. Sk.
Via Green İş Merkezi 2B/71 Çankaya/ANKARA